

7. znanstveni skup

RIJEKA I RIJEČANI U MEDICINSKOJ POVJESNICI

Rijeka, 3. i 4. studenoga 2006.

Hrvatsko znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture i Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci organizirali su 3. i 4. studenoga 2006. godine 7. znanstveni skup *Rijeka i Riječani u medicinskoj povjesnici* u prostorijama Medicinskog fakulteta u Rijeci pod pokroviteljstvom Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije.

Teme ovogodišnjeg skupa bile su: *Rijeka i Riječani u medicinskoj povjesnici*, *Nikola Tesla i medicina* te slobodne teme.

Mr. sc. Danijela Tomić iz Opće bolnici Ogulin istražila je i predstavila životni put i radni vijek profesora i elektroinženjera Alekse Steinera (1906.–1986.), osnivača Zavoda za fiziku Medicinskoga fakulteta u Rijeci. Tijekom studija i nakon diplomiranja usavršavao se i radio u nekoliko instituta i tvornica u Beču i Zagrebu. Kao jedan od osnivača, postao je prvim direktorom tvornice *Rade Končar* u Zagrebu. U Rijeci, gdje mu je dana mogućnost da se posveti znanstvenoistraživačkom radu, postavljen je za prvog predstojnika novoosnovanog Zavoda za fiziku. Bavio se fizikom i matematikom, teorijskom elektrotehnikom i problemima regulacije, ionizacije te elektromagnetske indukcije.

Prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić s Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU-a prikazala je prof. dr. sc. Dušana Jakca (1906.–2005.) i njegov doprinos dermatovenerologiji u Hrvatskoj. Veći dio svojeg života proveo je u Rijeci gdje je u rujnu 1946. postavljen za šefa Dermatološkog odjela Opće bolnice *Braće dr. Sobol* u zvanju primarijusa, a 1956. izabran za predstojnika Klinike za dermatologiju Medicinskog fakulteta u Rijeci.

O prof. dr. sc. Berislavu Turčiću (1906.–1970.) koji je 1946. godine postavljen za predstojnika Zavoda za rendgenologiju u Rijeci, govorio je prof. dr. sc. Damir Miletić s Katedre za radiologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Prof. Turčić objavio je niz znanstvenih i stručnih radova, među kojima se posebno ističe kontrastna laringografija kao doprinos dijagnostici bolesti grkljana, te cistični limfangiom vrata i medi-jastinuma, izliječen rendgenskim kontrastom.

Tesline doprinose medicini interpretirali su student medicine Igor Salopek i doc. dr. sc. Gordana Žauhar sa Zavoda za fiziku Medicinskog fakulteta u Rijeci. Iako nije imao medicinsko obrazovanje, taj se naš slavni znanstvenik, izumitelj i elektroinženjer zanimao za fiziološke učinke elektriciteta, a dopisivao se i s liječnicima o elektroterapiji. Izumom transformatora za stvaranje visokofrekventnih i visokonaponskih struja dao je svoj najvažniji doprinos medicini. Uspio je proizvesti i x-zrake prije W. C. Röntgena, no nije mogao objasniti njihovu prirodu nastanka.

Prof. dr. sc. Snježana Paušek-Baždar s Odsjeka za povijest prirodnih i matematičkih znanosti HAZU-a u Zagrebu osvrnula se na disertaciju Riječanina Josipa Marčelje o fizikalno-kemijskim obilježjima “slatke žive” (*Disertatio inauguralis medica de mercurio dulci*), u kojoj se navode pogledi o njihovim terapijskim učincima u ljudskom organizmu, te se upućuje na njihovo moguće korištenje u liječenju određenih bolesti.

Prve analize pitke vode u Rijeci opisala je dr. sc. Ana Alebić-Juretić iz Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije u Rijeci. Iako je na području Staroga grada bilo obilje pitke vode, nehigijenski uvjeti unutar zidina od srednjeg su vijeka bili potencijalna opasnost za zdravlje stanovništva. Zbog toga je nekolicina članova gradskog poglavarstva zatražila kemijsku analizu nekoliko izvora, koju bi obavio prof. Josef Koetsttorfer. Takva se analiza provodila od prosinca 1886. do studenoga 1887. Korištene su onodobne najsuvremenije metode, a prvi je put obavljena i bakteriološka analiza vode.

Važne podatke o prof. dr. sc. Miri Juretiću (1919.–2000.) iznio je prim. dr. Vladimir Dugački iz Hrvatskog društva za povijest medicine u Zagrebu. Taj je profesor bio rukovoditelj Dječjeg odjela Opće bolnice u Splitu, 1965. izabran je za predstojnika Klinike za dječje bolesti Kantrida u kojoj je vodio i genetsko savjetovalište, bio je i predsjednik riječke podružnice

Slika 1. Radna atmosfera na 7. znanstvenom skupu *Rijeka i Riječani u medicinskoj povjesnici*

Zbora liječnika Hrvatske. Kao povjesničar medicine, obradio je povijest pedijatrije i zdravstvene zaštite djece u Hrvatskoj.

Umirovljeni profesor Pravnog fakulteta u Rijeci prof. dr. sc. Đorđe Milović i diplomirana pravica Grozdana Milović-Karić istražili su tragove zdravstvene kulture u Eklogi iz godine 726. Naime, u tom sklopu postoje dvije kategorije: zanimljivosti izvan područja kaznenopravne materije (poput tretiranja lepre kao razloga za razvod braka, zlostavljanja i duševne bolesti kao uzroka lišavanja nasljedstva) i zanimljivosti s područja kaznenopravne materije (kazne u obliku batinjanja, odsijecanja dijelova tijela, spaljivanja i vješanja).

Prof. Theodor de Canziani Jakšić, voditelj Spomeničke knjižnice i zbirke Mažuranić-Brlić-Ružić u Vili *Ružić* u Rijeci, prikazao je dr. Dimitrija Demetera i njegovu ostavštinu u toj instituciji. Knjižnica obuhvaća knjige, rukopise, fotografije, svečane diplome, zemljovide i ostalo, među kojima se nalaze i knjige iz knjižnice Dimitrija Demetera, hrvatskoga i grčkog književnika, doktora medicine i prvoga hrvatskog modernog teatrologa.

Mr. sc. Ivica Vučak iz Specijalne bolnice za plućne bolesti u Zagrebu predstavio je riječko razdoblje u životu dr. Milana Kovačevića. Jedna od

tema koja ga je zaokupljala, bila je tuberkuloza. Tekst predavanja *Sušica* ili *Tuberkuloza* koje je održao 1912. u Sušačkoj gimnaziji, objavio je u *Riečkome novom listu*, a poslije ga tiskao u Senju kao zasebnu knjižicu. Uoči Prvoga svjetskog rata preselio se u Zagreb te nastavio raditi kao liječnik, književnik, ali i borac za hrvatska prava.

Prinos Ivana Milčetića poznavanju medicinske prošlosti u Hrvatskome primorju objasnile su dr. sc. Marija-Ana Durrigl sa Staroslavenskog instituta u Zagrebu i prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčak iz HAZU-a. U znanstvenoj je literaturi najčešće spominjan zbog svoje *Hrvatske glagoljske bibliografije* iz godine 1911. Međutim, pozornost zaslužuje članak *Stari glagolski recepti, egzorcizmi i zapisi* objavljen u *Vjesniku Staroslavenske akademije*. Na Milčetićeve rezultate mogu se nadovezati mlađi naraštaji znanstvenika, od filologa do povjesničara medicine.

Ginekolozi prof. dr. sc. Vladimir Uremović i mr. sc. Jasna Gobić te apsolvent medicine Ivan Vukelić približili su nam početke i razvoj talasoterapije i zdravstvenog turizma u Crikvenici. Crikvenica je razmjerno rano, već u 19. stoljeću, spoznala mogućnost perspektivnog razvoja turizma. Godine 1888. podignuto je prvo javno kupalište, a potom postupno izgrađen niz hotela, pansiona i lječilišta, zbog čega se Crikvenica vinula u sam vrh europskoga zdravstvenog turizma.

Slovenski kolege prof. Duša Fischinger, prof. dr. sc. Janez Fischinger i dr. Aleš Fischinger obrazložili su djelovanje balneologa prof. dr. sc. Juliusa Glaxa (1846.–1922.) u Rogaškoj Slatini i Opatiji. Kao zdravstveni radnik proučavao je terapiju toplom i hladnom vodom u različitim bolestima i o tome pisao znanstvene rasprave iz Rogaške Slatine. Opatija je u njegovo vrijeme postala mondeno ljetovalište, čak je prozvana austrijskom Nicom.

Prim. mr. sc. Mario Kocijančič iz Znanstvenog društva za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije iz Kranja protumačio je članak *Strojne povrede 1906. – 1910.*, slovenskoga kirurga dr. Franca Primšara objavljenog u *Liječničkom vjesniku* 1912. godine. U članku se autor iskazuje kao vrstan poznavatelj odnosa čovjek – rad – zdravlje – bolest. Tom odnosu dodano je niz savjeta i zahtjeva koje bi morali provoditi vlasti i liječnici da bi se smanjio broj i težina ozljeda na radu.

O bitnoj ulozi veterinarskog zakonodavstva, i do tada već dobro razvijene humane medicine, u razvoju veterinarstva u Hrvatskoj u XIX. stoljeću, govorila je prof. dr. sc. Vesna Vučevac Bajt s Veterinarskog

fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Samoorganiziranju veterinarske struke pridonio je i razvoj veterinarske kulture na hrvatskome jeziku.

Javnozdravstvene pokušaje u borbi protiv trahoma na prostorima Prekmurja i Međimurja u prvoj polovici XX. stoljeća, vjerno nam je dočarala doc. dr. sc. Zvonka Zupanič Slavec iz Inštituta za zgodovino medicine Medicinskog fakulteta u Ljubljani. Klamidijsku očnu bolest prenosili su sezonski radnici iz hrvatskog dijela Međimurja u Prekmurje. Zato je 1925. u Prelogu u Donjem Međimurju otvorena stalna protutrahomska ustanova s ambulantom i bolničkim odjelom pod vodstvom dr. Vasilija Derkača. Na prijedlog ljubljanskog Higijenskoga zavoda, u siječnju 1931. ustanovljena je Centralna protitrahomska ambulanta u Morskoj Soboti.

Zacijelo jednu od najintragantnijih tema ovoga znanstvenog skupa obradio je doc. dr. sc. Eduard Pavlović s Psihijatrijske klinike riječkoga KBC-a. Dr. Nikola Sučić, jedan od prvih hrvatskih seksologa, isticao je važnost Freudove teorije za seksualnu patologiju. Upozoravao je na to da je važno razlikovati isključivo heteroseksualne tipove, potom izrazito homoseksualne tipove, a među njima biseksualne osobe. Postavljao je pitanja i o postojanju muškog klimakterija.

Slika 2. Na početku Aleje glagoljaša

Studentica riječkog Medicinskog fakulteta Anja Petaros pokušala je odrediti dodirne točke između karizme i liječničkog zvanja, kako u starijoj, tako i u suvremenijoj povijesti, kao i između karizme i politike. U svojem predavanju istaknula je najvažnije i najkontroverznije primjere te poznate primjere liječnika-političara hrvatskoga prostora.

Prim. dr. sc. Ljubomir Radovančević iz Hrvatske udruge za povijest medicinskih znanosti iz Zagreba rasvijetlio je doprinos pionira hipnoterapije dr. Franza Antona Mesmera u povijesti psihoterapije i medicine. Mesmer je u tretmanu neuroza koristio hipnoterapiju koja se danas svestrano p(r)oučava i primjenjuje u svijetu. Od Mesmerove metode – *mesmerizma* – vodi crvena nit do Freudove psihoanalize.

Dr. sc. Branko Kolarek iz Psihijatrijske bolnice Vrapče u Zagrebu prikazao je film *Psihijatrijska bolnica Vrapče – hram čovječnosti* (16-minutni DVD film u povodu 125. godišnjice bolnice 1879.–2004.).

Nakon izlaganja radova otvorena je kratka rasprava u kojoj su izmijenjena pitanja i odgovori o iznenađujućim činjenicama i otkrićima. Sudionici skupa nastavili su svoje druženje i izvan riječkoga Medicinskog fakulteta; organiziran je izlet u Istru (Aleja glagoljaša, najmanji grad na svijetu Hum i Roč), poučan, nadasve ugodan i začinjjen domaćom kuhinjom, na čemu prije svega ipak treba čestitati predsjedniku organizacijskog odbora skupa prof. dr. sc. Anti Škrobonja i njegovim suradnicima – nekadašnjim i sadašnjim studentima Medicinskog fakulteta u Rijeci.

Alenka Car